

Tâlcuiri la Apocalipsă

Vol. I

*Traducere din limba greacă de
Ovidiu Lăzărescu*

EDITURA EGUMENITA

Cuprins

Introducere.....	5
Comentariu la Apocalipsă.....	17
Omilia întâi (introdactivă).....	17
Omilia a doua (Apocalipsa 1: 1-3).....	48
Omilia a treia (Apocalipsa 1: 3).....	79
Omilia a patra (Apocalipsa 1: 4).....	100
Omilia a cincea (Apocalipsa 1: 4-5).....	122
Omilia a șasea (Apocalipsa 1: 5-8).....	142
Omilia a șaptea (Apoc. 1: 9-20).....	164
Omilia a opta (Apocalipsa 1: 9-20).....	185
Omilia a noua (Apocalipsa 2: 1-7).....	215
Omilia a zecea (Apocalipsa 2: 8-15).....	249
Omilia a unsprezecea (Apocalipsa 2: 18-29).....	284
Omilia a douăsprezecea (Apocalipsa 3: 1-6).....	303
Omilia a treisprezecea (Apocalipsa 3: 7-13).....	324
Omilia a paisprezecea (Apocalipsa 3: 14-22).....	347
Omilia a cincisprezecea (Apocalipsa 3: 14-22).....	368
Omilia a șaisprezecea (Apocalipsa 2, 3).....	392

Comentariu la Apocalipsă

Omilia întâi (introdactivă)

Iubiții mei frați, conform anunțului ce v-a fost adus la cunoștință, aici, la centrul Sfintei Mitropolii de la Siderocastro, va avea loc, prin voia Domnului, o serie de omilii având ca temă sfânta carte a Apocalipsei. Subiectul este extrem de interesant, iar evenimentele din jurul nostru îl vor face și mai convingător. Chiar dacă aici, în zona noastră, ultimul război mondial a luat sfârșit acum câteva decenii, încetând și acele tulburări revoluționare interne ce i-au urmat, conflictele militare se fac încă simțite în acești ani. De ceva timp, unul dintre ele are loc chiar aproape de granițele noastre². Chiar și în afara acestor conflicte armate, tensiunile dintre popoare nu au încetat, ci, dimpotrivă, au sporit. Amenințările legate de schimbarea granițelor și încălcarea integrității teritoriale a țărilor mici mocnesc la tot pasul. Nu lipsesc nici exemplele de încălcare a drepturilor omului chiar și în țările considerate avansate, unele dintre ele fiind cât se poate de dure și

² E vorba de războiul din fosta Iugoslavie început în anii nouăzeci [n.tr.].

de inumane, iar altele sub o formă mai voalată, care nu par evidente la prima vedere, dar care în realitate sunt tot la fel de brutale și de inumane ca cele dintâi... Între timp s-au înmulțit tulburările sociale și se poate constata scăderea moralității oamenilor, luați separat, dar și a comunităților, fapt de neconceput cu câteva zeci de ani în urmă. S-a ajuns până acolo încât au fost deja instituționalizate sub diverse forme tot felul de urâciuni, promovate mai ales prin ceea ce se consideră a fi unul dintre cele mai mari progrese al umanității și poartă numele de televiziune (tele opsia - vedere la distanță, așa cum apare în limba greacă) ori prin alte mijloace similare.

Stricarea și dispariția obiceiurilor tradiționale atât de cuviincioase, precum și a fundamentelor duhovnicești care marcau societatea odinioară, ori deteriorarea relațiilor interumane capătă o tot mai mare amploare. Cine mai ține la respectarea cuvântului dat - un fapt atât de elementar înainte -, de sinceritatea ce însoțea orice fel de tranzacție (comercială), de respectul față de persoana celuilalt, de cinstirea lui și a proprietății sale? Toate acestea sunt înlocuite astăzi de o altă realitate, în care este evidentă zdruncinarea instituțiilor tradiționale cum ar fi familia, lucru care a dus până la dispariția încrederii și înțelegerii reciproce elementare chiar și între aceia ce sunt legați prin puternice legături de sânge. Se mai poate constata în jurul nostru creșterea hoției și a înșelăciunii, a mitei și averilor ilicite, a disprețuirii legii și a ordinii legale de stat, instituirea terorii și legalizarea așa numitei crime politice, toate conducând

la un avânt al criminalității și o decădere de neimaginat a unor aspecte fundamentale ale vieții, fapt ce părea odinioară de neconceput. La acestea, mai putem adăuga încălcarea obligațiilor umane elementare, în sectoare ale vieții unde nu era permis așa ceva, apoi dezvoltarea comerțului cu narcotice, care a dus la efecte dezastruoase mai ales în rândul tineretului lipsit de experiență și ușor de sedus, apoi călcarea în picioare și zdrobirea în general a celui mai slab. Nerușinarea și necuviința s-au impus ca o trăsătură permanentă și dominantă a vieții de zi cu zi. Acele lucruri despre care rușine este nu doar a vorbi, ci și a gândi au fost proclamate cu nerușinare ca ceva normal, existând nenumărate situații și manifestări decadente ale vieții personale individuale și comunitare, la nivel de neam și la scară globală, ce nu pot fi ușor nici enumerate. Toate acestea le cunoaștem mai mult sau mai puțin cu toții, ele constituind un ansamblu și o încrengătură a răului care lasă să se întrevadă pe viitor un mod de manifestare al lui chiar și mai agresiv. Să se limiteze oare răul doar la acestea ce țin de om și de relațiile interumane? Mai este cazul să vorbim de avântul luat de noile boli moderne ce au făcut atâta vâlvă ori de cele mai vechi, atât de cunoscute; sau despre felul în care bunăstarea a ajuns să distrugă simplitatea și naturalețea omului, făcându-l rob al mijloacelor mecanizate ori al celor tehnice? Poate că ar trebui să ne referim la șomajul care încearcă greu nu doar țările nedezvoltate, ci și pe cele avansate, în care locul de muncă ajunge să fie o problemă, iar suferința omului modern legată de aceasta, o realitate – după cum

spun cei avizați -, din cauza imposibilității găsirii unui serviciu constant care să dea o satisfacție și să odihnească sufletește, în pofida osteneții trupești, constituind pentru acesta un izvor de creativitate? Este nevoie să trecem în revistă răsturnarea amenințătoare a echilibrelor naturale și îmbolnăvirea naturii sau, altfel spus, apariția problemelor ecologice determinate de distrugerea pădurilor și a unor uriașe suprafețe de pământ ce tind să devină noi Sahare prin poluarea apelor și lipsa tot mai acută a celei potabile sau destinate agriculturii și industriei? Să trecem la analiza previziunile dramatice asupra viitorului apropiat sau mai îndepărtat al planetei înseși, întrucât multe dintre fenomenele existente au luat asemenea amploare încât pot fi caracterizate ca «apocaliptice» pentru caracterul lor aparte și dimensiunile atât de neobișnuite? Nu avem, însă, timpul disponibil pentru a dezvolta toate cele amintite mai sus sau altele de aceeași factură. Ele exercită însă inevitabil o uriașă presiune asupra noastră, influențându-ne viața, prin repercusiunile deosebit de grave ce le au asupra psihicului tuturor. Acesta este motivul pentru care suntem cuprinși cu toții - atât la nivel individual, cât și colectiv - de neliniște, agitație, teamă, incertitudine ori de alte stări cu conotație negativă, îngreunându-ne viața și făcând-o de multe ori de nesuportat; orice scrutare a zilei de mâine fiind în aceste condiții sumbră și plină de tristețe.

În pofida presiunii adusă de această situație globală și tensiunea psihologică ce o presupune, omul caută răspunsuri care să-l liniștească și să-l

detensioneze interior, eliberându-se astfel de toată această țesătură malefică la care am făcut referire mai sus și care duce, nici mai mult, nici mai puțin, decât la desființarea bucuriei și a sensului vieții.

Oamenii, în încercarea de a găsi un răspuns liniștitor la aceste probleme atât de presante, își mai aduc aminte că există și credința creștină, spre care își îndreaptă pașii pentru a afla răspunsurile căutate cu atâta înfrigurare. Se poate vedea cum în zilele noastre s-a creat un anumit climat, caracterizat fiind de un interes sporit pentru cercetarea Apocalipsei – singura carte profetică a Noului Testament care scrutează viitorul. Astăzi apar despre Apocalipsă o sumedenie de articole în ziare sau reviste ori chiar cărți întregi; au loc apoi discuții între specialiști și nespecialiști, omilii sau conferințe, mijloacele electronice de informare în masă sau de altă factură contribuind din plin la aceasta. Toate acestea încercă să ofere răspunsuri la întrebările neliniștite ale oamenilor. Tematica Apocalipsei este astăzi foarte actuală și deosebit de interesantă pentru cei mai mulți dintre semenii noștri.

Dacă Apocalipsa trezește un interes viu chiar și pentru mulți dintre cei ce aparțin în mod evident lumii acesteia, raportându-se la ea dintr-o perspectivă lumească, pentru cei credincioși, deci și pentru noi, cei adunați aici, această carte sfântă reprezintă cu mult mai mult. Acesta este motivul pentru care ne-am și adunat aici, cu dorința de a afla mai multe despre conținutul ei și de a-i pătrunde mesajul central dar și particular pe care ni-l pune în față. Poate nu greșesc gândindu-mă că doriți, de ar fi posibil, să **purcedem**

cât mai degrabă la cercetarea Apocalipsei, chiar din acest moment dacă s-ar putea. Trebuie, însă, să accentuez, încă de la început, în mod deschis că ne angajăm la o lucrare foarte grea. Cartea Apocalipsei este dificil de interpretat în multe puncte ale ei. În ciuda dificultății de interpretare - multe dintre părțile ei rămânând greu de priceput și de scrutat -, există și părți accesibile și de înțeles, lăsând posibilitatea înțelegerii lor. Aceasta este de altfel și rațiunea pentru care ne angajăm să o abordăm, sperând că vom avea parte de un real și neîmpuținat folos duhovnicesc.

Înainte de a trece direct la textul Apocalipsei, se cuvine să facem o prezentare generală, cu caracter orientativ asupra ei, lucru care va ajuta la o mai bună înțelegere.

Apocalipsa a fost scrisă acum 1900 de ani. Ea este, altfel spus, o carte destul de veche și, așa cum este firesc, a fost scrisă în limbajul epocii respective, într-o manieră specifică vremii de atunci. Stilul ei are o anumită factură, pentru a putea fi înțeleasă de credincioșii de atunci, întrucât lor le-a fost destinată în principiu. Întrucât au trecut mulți ani de atunci, multe lucruri s-au schimbat pe parcurs, atât ca percepție sau înțelegere a stilului acestei sfinte cărți, cât și ca limbă sau perspectivă literară din care a fost scrisă. Toate acestea nu ne mai sunt atât de familiare precum cele ce aparțin unei cărți scrise în zilele noastre. De aceea este necesar să fie oferite anumite explicații de bază cititorului modern. Pentru cei ce prezintă un interes deosebit pentru ea și își doresc mai multe amănunte legate de ea, pot accesa o serie de interpretări

teologice cu comentarii bogate și informații specifice pe această temă, materiale ce pot satisface un cititor mai pretențios. Toți cei interesați să afle mai multe în această privință sunt rugați să se îndrepte către aceste surse amintite. Noi nu vom avea însă posibilitatea să ne ocupăm aici cu astfel de detalii. Scopul nostru este a pune la dispoziție - aceasta este, cel puțin, intenția noastră - cuvântul lui Dumnezeu simplificat și accesibil tuturor, dezbrăcat de toate acele elemente ce pot abate sau fura mintea de la înțelesul sau mesajul principal. Cuvântul lui Dumnezeu este oferit spre «zidirea și folosul» sufletului și nu pentru a satisface o anumită curiozitate, fie și evlavioasă; el nu este, așadar, un răspuns dat foamei noastre de informație care l-ar face dificil și greoi de digerat pentru mulți.

Dacă cele menționate până acum sunt clare, pot trece mai departe făcând apel la câteva informații introductive, care sunt cu adevărat necesare în a descrie cadrul duhovnicesc în care a fost scrisă Apocalipsa. După acest pas, vom trece apoi la textul însuși al Apocalipsei. Este de la sine înțeles că, pe măsură ce vom dezvolta erminia, voi preciza anumite elemente istorice, filologice ori de altă factură, care sunt cu totul necesare pentru o înțelegere corectă a textului.

Cartea „Apocalipsei” se autodefinește, după cum vom vedea, ca profetică, întrucât ea are o mare înrudire cu cuvântul profetic al Vechiului Testament, fapt pentru care ar trebui să aruncăm o privire orientativă la înțelesul termenului *profetic* - *profeție*.

În Vechiul Testament avem o mulțime de profeți cunoscuți, dar și necunoscuți, care sunt mari, însă

necunoscuți ca mari, necunoaștere ce nu a impietat în niciun fel asupra lucrării lor în epoca în care au trăit. Faptul că noi nu-i știm pe ei nu înseamnă că Dumnezeu îi trece cu vederea, întrucât El este Cel care i-a ales să fie împreună lucrători cu El. Rolul și activitatea profeților a avut o foarte mare importanță. Nu am exagera dacă i-am considera pe profeți ca fiind adevărații conducători religioși ai poporului israelitean, în pofida faptului că contemporanii, dar mai ales conducătorii lor lumești și religioși, nu le-au arătat respectul cuvenit, precum și o recunoaștere a lucrării lor de înnoire și revigorare spirituală. Ca să nu mai vorbim de tratamentul la care au fost supuși, de prigonirea sau de trimiterea lor, în cel mai rău caz, la moarte martirică.

Apostolatul profeților a constat în a face cunoscută voia lui Dumnezeu poporului israelitean. Profeții au fost organele alese ale lui Dumnezeu; prin intermediul lor, El a vorbit poporului, sfătuindu-l și încercând să-l determine să urmeze calea poruncilor ce i-au fost date. Dorea ca prin ei să-și facă cunoscută voia Sa mântuitoare, aducându-le în față, când era cazul, consecințele ce urmau să le suporte atât la nivel personal cât și comunitar, în cazul abaterii de la drumul trasat lor de poruncile dumnezeiești.

Profeții erau în esență propovăduitorii voii dumnezeiești, fiind înzestrați cu harisme deosebite, chiar și taumaturgice. În felul acesta erau în măsură să îndrume după cum se cuvenea poporul, iar atunci când acesta înclina spre idolatrie, să-l readucă pe calea cea dumnezeiască. Harismele lor deosebite au fost duhul

înainte-vederii și cel al proorociei, ele fiind în strânsă legătură cu traseul spiritual pe care poporul îl avea de urmat. Profeții nu au jucat niciodată rolul ghicitorilor sau oracolelor antice, ori a altor foruri de autoritate similare, specifice lumii idolatre de atunci și de acum. Înainte-vederea profetilor a fost posibilă prin lucrarea harului dumnezeiesc, care, prin intermediul viselor și arătărilor mai presus de fire, Îl făcea pe Dumnezeu prezent în adâncul conștiinței lor. Tot acest proces nu a avut, însă, rolul ghicirii idolatre, scopul fiind de fiecare dată acela de a face mai multă lumină în privința voii lui Dumnezeu în raport cu obiceiurile noi însușite de poporul israelitean. Și, în plus, el a păstrat vie în rândul evreilor așteptarea Mântuitorului, a lui Mesia, care împlinea promisiunile lui Dumnezeu, eliberându-l nu doar pe Israel, ci toată umanitatea.

Activitatea profetilor a fost atât de bogată, încât ea s-a adresat nu doar contemporanilor lor, ci și generațiilor viitoare. Noul Testament este cartea care cinstește în mod special pe profeți și cele profetite de ei. Profetiile și, în general, învățătura profetilor constituie un tezaur neprețuit pentru Biserică, întrucât în ele se vorbește în primul rând, pe lângă altele, de venirea lui Hristos în lume, fiind descrisă în linii generale lucrarea pe care o va avea.

Trăsătura specifică lucrării profetilor a fost oralitatea, ei fiind propovăduitori ai cuvântului și nu scriitori. Profeții au fost oameni ai propovăduirii cuvântului, îngemănat cu rugăciunea și viața interiorizată. Profetiile conținute în Vechiul Testament nu au fost scrise de profeții însșiși, ci, afară

de câteva excepții, de ucenicii lor. Una din trăsăturile fundamentale ale cuvântului lor este faptul că acesta făcea referire mai ales la prezentul poporului căruia i se adresa și la problemele contemporane lui. Aspectele legate de sfârșitul veacurilor constituia o excepție în cuvântul lor.

Pe măsură ce anii treceau, s-au schimbat și condițiile în care poporul viețuia. Israelii nu au rămas liberi, ci au fost înrobiți de alte popoare. Atunci n-a mai existat posibilitatea unei activități profetice. Acest lucru a avut drept consecință schimbarea modului în care cuvântul dumnezeiesc li se adresa. În noul cadru creat, cuvântul lui Dumnezeu a fost dat sub formă scrisă. Cartea profetică care circula printre credincioși era adresată personal și nu la modul general, așa cum se întâmpla când poporul era liber. Propovăduirea profetului Iezechiel s-a făcut sub formă scrisă. Trăsătura principală a noului mod de transmitere a cuvântului lui Dumnezeu se referea la conținutul lui. Acum el este caracterizat de o concentrare a interesului cititorului către sfârșitul lumii. În cărțile profetice transmițătoare ale cuvântului lui Dumnezeu se făcea referire în special la catastrofele înfricoșătoare și la schimbările de temut ce vor apărea în mersul lumii, prevestind sfârșitul ei. În ele sunt zugrăvite de asemenea în culori foarte vii și impresionante Împărăția lui Dumnezeu sau lumea cerească. Are loc astfel o trecere treptată de la profetic la apocaliptic, tema centrală a celei de-a doua perspective fiind ieșirea din istorie, adică sfârșitul lumii sau trecerea pe tărâmul veșniciei.